

Mondelinge taalvaardigheid	Eind voorschool Het kind... ▶	Eind groep 2 Het kind... ▶
Woordenschat en woordgebruik	▶ heeft een passieve woordenschat van gemiddeld 4000 woorden	▶ heeft een passieve woordenschat van gemiddeld 7000 woorden
	▶ heeft een actieve woordenschat van gemiddeld 2000 woorden	▶ heeft een actieve woordenschat van gemiddeld 3500 woorden
	▶ gebruikt woorden in een andere situatie	▶ gebruikt een nieuw geleerd woord in een andere situatie
	▶ gebruikt steeds meer verschillende en complexere woorden <div style="float: right; border-left: 1px solid black; padding-left: 5px; margin-left: 10px;"> SPECIFICATIES <ul style="list-style-type: none"> ▷ kent het verschil tussen ik, jij, hij/zij ▷ gebruikt verleden tijd, bijvoorbeeld: 'We gingen naar de dierentuin.' ▷ gebruikt onbepaalde voornaamwoorden, bijvoorbeeld: iedereen, alles... ▷ gebruikt bijvoeglijke naamwoorden, bijvoorbeeld: kleine, rode... ▷ gebruikt het woordje <i>er</i>, bijvoorbeeld: 'Er zit een poes in de tuin.' </div>	▶ gebruikt steeds meer verschillende en complexere woorden <div style="float: right; border-left: 1px solid black; padding-left: 5px; margin-left: 10px;"> SPECIFICATIES <ul style="list-style-type: none"> ▷ betekenisgrenzen worden scherper, bijvoorbeeld: het kind gebruikt het woord <i>huis</i> niet meer voor alle gebouwen maar maakt onderscheid tussen een kasteel, kerk, bungalow, etc... ▷ kent het verschil tussen enkel- en meervoudsvormen en kan dit interpreteren, bijvoorbeeld: 'Daar staat een trein.' versus: 'Dat zijn ook treinen.' ▷ begrijpt ontkenning, bijvoorbeeld: 'Ik wil <i>niet</i> dat jij dat doet.' of 'Er zijn <i>geen</i> appels meer.' </div>
	▶ heeft 75% van de klinkers en medeklinkers van het Nederlandse taalsysteem verworven <div style="float: right; border-left: 1px solid black; padding-left: 5px; margin-left: 10px;"> SPECIFICATIES <ul style="list-style-type: none"> ▷ laat onbeklemtoonde lettergrepen niet langer weg (zegt bijvoorbeeld niet langer 'naan' maar 'banaan') ▷ heeft nog moeite met clusters van medeklinkers (zegt bijvoorbeeld 'tap' i.p.v. 'trap') ▷ laat laatste medeklinker soms nog weg (vooral 'l' en 'r', zegt bijvoorbeeld 'kame' i.p.v. 'kamer') </div>	▶ beheerst het Nederlandse klanksysteem <div style="float: right; border-left: 1px solid black; padding-left: 5px; margin-left: 10px;"> SPECIFICATIES <ul style="list-style-type: none"> ▷ soms nog slissend 's' of stroeve 'r' ▷ articuleert soms wat onduidelijk ▷ moeite met 'vreemde klanken' (voor kinderen in een Nederlandse thuisituatie kunnen dit klanken in leenwoorden zijn (garage, lunch); anderstalige kinderen kunnen moeite hebben met het onderscheid tussen lange en korte klanken in het Nederlands (man/maan, vis/vies) ▷ moeite met 'sp' aan wordeinde (bijvoorbeeld 'wesp') ▷ maakt duidelijker onderscheid tussen klanken in woordgrenzen, bijvoorbeeld: het kind zegt niet langer 'isse fiets' maar 'dit is een fiets' </div>
Vloeiend en verstaanbaar vertellen	▶ vertelt over wat hij gedaan of meegemaakt heeft op verstaanbare en begrijpelijke wijze <div style="float: right; border-left: 1px solid black; padding-left: 5px; margin-left: 10px;"> SPECIFICATIES <ul style="list-style-type: none"> ▷ maakt zinnen met een vervoegd werkwoord, bijvoorbeeld: 'Peter heeft zuiger uit(ge)daan.' ▷ maakt eenvoudige samengestelde zinnen (en, dan, toen, en dan, en toen...) ▷ maakt vraagzinnen (wie, wat, waar, hoe...) ▷ kan praten over thema's buiten het hier-en-nu ▷ heeft nog moeite met lange zinnen ▷ maakt nog regelmatig fouten met onregelmatige vervoegingen (zegt bijvoorbeeld 'Ik loopte'/liegde) </div>	▶ vertelt uitvoerig en samenhangend over wat hij gedaan of meegemaakt heeft <div style="float: right; border-left: 1px solid black; padding-left: 5px; margin-left: 10px;"> SPECIFICATIES <ul style="list-style-type: none"> ▷ begrijpt en gebruikt steeds meer verschillende werkwoordsvervoegingen, bijvoorbeeld 'ik loop, jij/hij loopt, wij lopen' en 'ik/jij/hij liep, wij liepen' ▷ kan een plotstructuur redelijk verwoorden ▷ maakt samengestelde zinnen (omdat, want, maar, of, die, dat, welke) ▷ maakt gebruik van uitbreidingen en vraaggesprekken, bijvoorbeeld: niet langer antwoorden met een simpel 'ja' of 'nee', maar 'Nee, ik lust geen pindakaas; ik wil hagelslag!' ▷ vertelt over gebeurtenissen in het verleden en trekt daarbij conclusies, bijvoorbeeld: 'Opa was niet gekomen; ik denk dat hij ziek was.' ▷ houdt steeds meer rekening met de mentale staat van anderen (bijvoorbeeld gevoelens, gedachten, verlangen en kennis van de luisteraar) ▷ maakt beter onderscheid tussen taalgebruik in verschillende situaties (thuis, op school, etc.) ▷ heeft nog moeite met het leggen van logische verbanden, bijvoorbeeld: 'Vergeleken met jou is Maarten erg klein.' ▷ heeft nog veel moeite met passieve zinnen, bijvoorbeeld: 'Els wordt door Kees geslagen.' </div>
Luisteren	▶ kan enkelvoudige instructie begrijpen en uitvoeren	▶ kan meervoudige instructie en mededelingen begrijpen en uitvoeren, bijvoorbeeld 'als de bel gaat pak je je tas en ga je netjes in de rij staan.'
	▶ luistert naar een op de leeftijd afgestemd verhaal en ontwikkelt verhaalbegrip door het interactief voorlezen	▶ luistert naar een op de leeftijd afgestemd verhaal en begrijpt het verhaal of de informatieve tekst
	▶ luistert naar een op de leeftijd afgestemde radio/televisiefragment/gesproken tekst op internet	▶ luistert naar een op de leeftijd afgestemde radio/televisiefragment/gesproken tekst op internet
	▶ luistert naar een ander	▶ laat zien dat hij naar een ander luistert en geeft gepaste feedback, bijvoorbeeld door te knikken of te antwoorden

Mondelinge taalvaardigheid

	Eind voorschool Het kind... ▶	Eind groep 2 Het kind... ▶
Gesprekjes voeren	▶ kan een gesprek voeren met leidster en ander kind	▶ kan op eigen initiatief een gesprek beginnen met de leerkracht en ander kind
	▶ kent enkele gespreksregels	▶ kent en handelt naar de gespreksregels, zoals wachten tot een ander is uitgesproken
	▶ reageert spontaan op ander kind of leidster, bijvoorbeeld door iets over zichzelf te vertellen	▶ kan op communicatief adequate wijze spontaan vertellen over onderwerpen die hem bezighouden
	▶ geeft antwoord op vragen van de leidster of ander kind	▶ geeft gepast antwoord op vragen van de leerkracht of ander kind
	<p style="text-align: center;">SPECIFICATIES</p> <ul style="list-style-type: none"> ▷ wie, wat, waarvragen ▷ aanwijsvragen ▷ luistervragen ▷ voorspelvragen ▷ keuzevragen (tussen twee dingen kiezen) 	<p style="text-align: center;">SPECIFICATIES</p> <ul style="list-style-type: none"> ▷ hoe, waarmee, wanneer, etc.-vragen ▷ denkvragen ▷ tegendeelvragen (Bij een plaatje van een eend: 'Is dat een kikker?') ▷ keuzevragen (kiezen tussen meerdere en complexere zaken) ▷ indirecte vragen (bijvoorbeeld: 'ik zou graag weten waarom je dat deed') ▷ reflectieve vraag (bijvoorbeeld: 'hoe vind je dat het ging?')
Mening uiten en vragen stellen	▶ leert vergelijkingen te maken en zijn mening te geven	▶ kan zijn mening verwoorden, o.a. door gebruik van 'ik vind' zinnen
	▶ stelt vragen om ergens meer over te weten te komen: <i>wat, wie, waar, waarom.</i>	▶ stelt vragen en gebruikt vraagzinnen om ergens meer over te weten te komen: <i>hoeveel, waarmee, welke, wanneer, etc.</i>
	▶ vraagt om hulp	▶ kan op een gepaste wijze de hulp van anderen inroepen

Ontluikende- en beginnende geletterdheid	Eind voorschool Het kind... ▶	Eind groep 2 Het kind... ▶
Leesplezier	▶ beleeft zichtbaar plezier aan voorlezen, boeken en rijmpjes	▶ toont zijn plezier in voorlezen en boeken SPECIFICATIES ▶ leeft mee met personages in op de leeftijd afgestemde prentenboeken ▶ kan uitleggen hoe een personage zich voelt ▶ uit zijn gevoelens/mening over een voorgelezen verhaal of rijmpje, zoals leuk, grappig of stom
Oriëntatie op boek en verhaal	▶ ontdekt de samenhang tussen illustratie en tekst ▶ heeft ervaring opgedaan met boeken en de manier waarop boeken (voor)gelezen worden ▶ ontdekt de structuur in verhalen ▶ kan de inhoud van het boek al een beetje voorspellen op basis van de omslag van het boek ▶ kan een verhaal na vertellen aan de hand van een plaatjesboek ▶ kan de leidster nadoen als zij stukjes uit het boek uitbeeldt	▶ begrijpt dat illustraties en tekst samen een verhaal vertellen ▶ weet dat een boek gelezen wordt van voor naar achter, een bladzijde van boven naar beneden, en regels van links naar rechts ▶ weet dat verhalen een opbouw hebben en dat een boek een begin en einde heeft ▶ weet dat de voor- en achterkant van het boek informatie over de inhoud geven ▶ kan een op de leeftijd afgestemd voorgelezen verhaal navertellen, met of zonder behulp van illustraties ▶ kan een voorgelezen verhaal naspelen met behulp van aanwijzingen van de leerkracht
Oriëntatie op geschreven taal	▶ ontdekt dat tekens gebruikt worden om iets te vertellen of leren ▶ ervaart dat dingen die opgeschreven zijn je iets kunnen leren ▶ ervaart dat dingen die je zegt, opgeschreven kunnen worden ▶ ontdekt het verschil tussen 'lezen' en 'schrijven' ▶ bladert door (prenten)boeken en speelt alsof hij eigen en andermans teksten kan 'lezen' ▶ kan, met behulp van volwassenen, eigen boodschappen in een primitieve 'geschreven' versie vastleggen	▶ weet dat tekens gebruikt worden om iets te vertellen of leren ▶ weet dat je briefjes, boeken, tijdschriften, etc. kan lezen om iets te weten te komen ▶ weet dat je iets op kan schrijven (op papier of op de computer) als je iets wilt vertellen ▶ weet wanneer er sprake is van 'lezen' en 'schrijven' en kan 'lezen' en 'schrijven' van elkaar onderscheiden ▶ herkent en benoemt (enkele) letters, bijvoorbeeld de eigen naam ▶ schrijft tekens die op letters (beginnen te) lijken
Fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe	▶ wordt zich bewust van klanken in woorden ▶ doet mee met spelletjes rond taal (bijvoorbeeld het afmaken van het laatste woord van een liedje) ▶ ontdekt de relatie tussen klanken en letters ▶ doet ervaring op met rijmen ▶ herkent symbolen, bijvoorbeeld: P (parkeren), L (lesauto), AH (Albert Heijn)	▶ kan betekenisonderscheidende klanken (fonemen) in woorden onderscheiden ▶ doet mee met woord-/klankspelletjes, bijvoorbeeld door woorden in lettergrepen te verdelen en daarbij te klappen ▶ weet dat letters met klanken corresponderen ▶ herkent en gebruikt rijmwoorden ▶ is gemotiveerd om de betekenis van geschreven taal te achterhalen
Taalbeschouwing	Eind voorschool Het kind... ▶	Eind groep 2 Het kind... ▶
	▶ is op speelse wijze bezig met taal, praat bijvoorbeeld volwassenen na met een gespeelde 'volwassen' stem of maakt eigen woorden, bijvoorbeeld: kind krijgt een drinkbeker en wil ook een 'eetbord'. ▶ wordt zich bewust van eigen taalgebruik, zegt bijvoorbeeld: 'toen ik een baby was heb ik niet gepraat, hè?' ▶ wordt zich bewust dat je over taal kan praten	▶ reflecteert op eigen taalgebruik en dat van anderen, bijvoorbeeld door een grapje te maken over taal of te vragen naar betekenis ▶ verbetert eigen taalgebruik ▶ praat (in kringgesprek) over taal en praten